

פתח דבר

בשבת והודיה לה' הננו מוציאים לאור את הספר 'משולחנו של ר' יואל', ובו נקודות מבט יסודיות, תובנות מעוררות מחשבה, סיפורים ופנינים שנשמעו מאת הגאון החסיד הרב יואל כהן ע"ה, ה'חוזר' הראשי של כ"ק אדמו"ר זי"ע, במהלך התוועדויותיו ושיעוריו במרוצת השנים.

ספר זה, היוצא לאור לאחר פטירתו של ר' יואל ע"ה ביום ו' במנחם־אב תשפ"א, הוא כעין ליקוט שנערך מתוך סדרת 'בדרכי החסידים', בהתאמה לקורא הצעיר.

*

התוועדויותיו של ר' יואל נודעו לשם דבר. תלמידיו הרבים, לאורך עשרות שנים, זוכרים את ההתוועדויות האלה כמלאות תוכן חסידי עמוק, ואת הדרישה העיקרית שנשמעה בהן - התקשרות אמיתית לרבי, נטולת 'חיצוניות', מתוך הכרה עמוקה ופנימית במשמעותה של התקשרות זו. בהתוועדויותיו הדגיש שוב ושוב את הזכות הגדולה שלנו, כמי שזכינו לחיות ב'דור השביעי', דור אחרון לגלות ודור ראשון לגאולה, ואת האחריות העצומה המוטלת עלינו.

התוועדויות אלה עסקו גם בהסברת דרכי החסידות ואורחות החסידים, והן לוו בסיפורים על חייהם של גדולי חסידי חב"ד בדורות הקודמים, בפרט בדור הקודם, שהיו מסורים לחלוטין לעבודת החסידות, כל אחד לפי עניינו וערכו ועל־פי סגנונו המיוחד.

כידוע, ר' יואל היה בנו של הרה"ת ר' רפאל־נחמן (פאליע) הכהן, שהיה 'תמים' בשיבת 'תומכי־תמימים' בליובאוויטש, וזכה להכיר מקרוב את ה'תמימים' המובחרים, האריות שבחבורה, בעלי 'השכלה' ובעלי 'עבודה' מופלגים. כמו כן, ר' יואל גדל והתחנך בצעירותו בין זקני תלמידי־התמימים בקהילת ליובאוויטש בתל־אביב של שנות השי"נים הראשונות, והתבשם מהאווירה החסידית סביב החסידים המפורסמים שהתגוררו בעיר בתקופה זו.

ר' יואל גם אצר בזיכרונו אוצר גדול של סיפורים ופנינים מאירועים שונים שהתרחשו בבית חיינו במשך כל שנות נשיאותו של הרבי, ועובדות מעניינות על משפחת בית רבי.

סדרת 'בדרכי החסידים' היא מקבץ מובחר מהעניינים והסיפורים הללו, מסודר וערוך לפי נושאים.

*

כידוע, ר' יואל הקפיד מאוד על דרך כתיבת דבריו והצגתם בדפוס, וכפי שהביע את הקפדתו זו פעמים רבות בעל־פה ובכתב. סדרת 'בדרכי החסידים' היא היחידה שקיבלה את הסכמתו להדפסת התוועדויותיו, וחברי המערכת הודרכו על־ידו מה לפרסם, כיצד לכתוב את הדברים ובאיזה סדר וסגנון להציגם.

עריכת הסדרה נעשתה על־פי רשימותיהם של כמה וכמה תלמידים, שרשמו את הרעיונות והסיפורים אחרי שמיעתם. רוב הדברים אומתו על־פי הנכתב בכמה מרשימות אלה, והוגהו על־ידי כמה וכמה תלמידים. עם זאת, עלינו להעיר כי הואיל וחלק משמעותי מהחומר הכלול בספר נערך לאחר פטירתו של ר' יואל, כאשר כבר לא ניתן היה לברר אצלו אי־אלו פרטים המוזכרים בו - ייתכן ונפלו אי־דיוקים בפרטים ובניסוחים כאלו ואחרים, ושגיאיות מי יבין.

*

פרקי ספר זה - 'משולחנו של ר' יואל' - הם ליקוט של מגוון נושאים יסודיים מתוך הסדרה האמורה, כאשר כל נושא מוגש בקיצור יחסית, ללא האריכות הרבה שבסדרה המקורית (בגוף הטקסט עצמו כמעט ולא נעשו שינויים).

בין דפי הספר ניתן למצוא התייחסות למגוון הנושאים הבאים, בסגנון השווה לכל נפש, תוך כדי שהדברים מתובלים בסיפורי חסידים אותנטיים:

ענייניו של רבי, 'ראש בני ישראל'; חשיבות ההתקשרות לרבי; ההתייחסות למצב המיוחד בו אנו שרויים אחרי ג' תמוז תשנ"ד; הסתכלות נכונה על צדיקים; חשיבות לימוד תורת החסידות; רוח החיים החסידית; עבודת ה' 'פנימית' ונטולת 'חיצונית'; המבט הראוי להסתכלות על יהודי; עבודת השליחות; ענייניו של 'ביטול' והציפייה לגאולה.

נוסף על כל אלה מובאים בספר אירועים רבים משנות האור בבית חיינו, זיכרונות מהתקופה הראשונה אחרי הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע, ופנינים וסיפורים על גדולי החסידים בדור הקודם.

עבודת הליקוט ועריכת הספר נעשתה על-ידי הרב מנחם מענדל הלוי שי' ברוד והרב אליהו אברהם שי' קירשנבאום.

*

אנו תפילה שספר זה יוסיף לקוראים בו 'לחלוחית' וחיות חסידותיים בהתקשרות לאילנא דחיי, אשר זאת הייתה משאת נפשו של ר' יואל כל ימי חייו. ובקרוב ממש נזכה לביאת משיח צדקנו, ולקיום הייעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם.

בברכה,

המערכת

כ"ט תשרי ה'תשפ"ג

שנת 'הקהל'

תוכן העניינים

ראש בני ישראל

- 17 הראש חש את איברי הגוף
- 21 אהבת ישראל בלתי מוגבלת
- 26 מבט של הרבי
- 29 דייקנות מופלאה בהנהגה
- 33 הידור מצווה מסוג אחר
- 36 אמונה בגאונות

התקשרות לרבי

- 49 כשרבי מגלה חסידות
- 55 לימוד תורתו וקיום הוראותיו
- 60 יגיעת גדולי החסידים בהתקשרות
- 64 לכל דור ההנהגה המתאימה לו
- 67 'חידות'

השפעת הרבי לאחר ג' תמוז

- 73 בעיצומו של דור השביעי
- 78 ההתמסרות מעידה על המשלח
- 81 הרועה חש את המצוקות שלנו
- 87 חינוך לאמת ולא לשקר
- 92 נראית לו דמות דיוקנו של אביו

צדיקים

- 99 היחס הנכון לצדיקים
- 106 לקלוט שאין סוס
- 111 כשלומדים 'לשמה' לא טועים
- 117 של נעליך מעל רגליך

לימוד החסידות

- 125 התגלות החסידות בעולם
- 131 לימוד החסידות כמטרה
- 135 האם הלימוד משפיע עלינו?
- 143 'השכלה' ו'עבודה' - שתי דרכים עם מטרה אחת.
- 147 לימוד החסידות שייך לכל.
- 151 לימוד החסידות הכרחי.
- 156 הדרך להתמודד עם ניסיונות.
- 162 לעלות לעולם עליון יותר.

רוח החיים החסידית

- 169 לחולל 'מופת' אמיתי.
- 174 לשמור על הראש.
- 179 להכניס חיות חסידית בבית.
- 183 מריקבון כשלעצמו לא יצמח עץ.

פנימיות

- 189 להיות בתוך העניין.
- 196 פנימיות לעומת חיצוניות.
- 202 דור נמוך ודור יתום.
- 206 חוש בנגינה וחוש בחסידות.
- 211 התפעלות וקרירות.

חבט על יהודי

- 217 היחס ליהודים פשוטים.
- 222 הסתכלות פנימית על יהודי.
- 227 המפתחות שלך לשישה ימים.
- 231 אמונה טהורה.

שליחות

- 237 עבודת השליחות.

244	שליחות באופן אחר.....
249	דירה בתחתונים - לא בתיאטרון... ..
252	נשמות תועות.....
255	בין דורנו לדורות הקודמים.....

ביטול

261	ביטול ה'יש'.....
268	להפסיק לחשוב על עצמי.....
274	יש עצה: להתרומם.....
280	התבטלות אמיתית.....
287	קבלת־עול חקוקה.....

גאולה

293	אמונה וציפייה לביאת המשיח.....
299	מהותה של בשורת הגאולה.....
305	לרצות לצאת מהבור.....
314	לפרסם - רק מה שנתבקשנו.....

ימי זריחת האור

321	התקופה שלאחר הסתלקות הרבי הריי"צ.....
331	קבלת הנשיאות.....
335	הצוואה הרוחנית לדור השביעי.....
342	לצאת מההגבלות.....
345	מותו של צורר.....
349	גילויים של אור ושפע.....
352	פורים תשח"י.....

דמויות מופת של חסידים

359	ר' איצ'ה מתמיד.....
367	ר' אלטר שימחוביץ'.....
375	ר' זלמן־משה היצחקי.....

385	ר' חאצ'ע פייגין.....
393	ר' חיים־שאול ברוק.....
417	ר' שילם קוראטין.....
424	ר' שאול־בער זיסלין.....
430	ר' חיים־משה אלפרוביץ.....
435	החיים החסידיים ברמת־גן ובתל־אביב.....

הראש חש את איברי הגוף

הקשר בין צדיק הדור לצאן מרעיתו בא לידי ביטוי בכך שה'ראש' מרגיש כל 'איבר' פרטי ופועל למענו, גם כאשר ה'איבר' איננו במצב של דבקות גלויה ב'מוח'.

על דאגה עמוקה זו מצד רבותינו נשיאינו לצאן מרעיתם ישנם הרבה סיפורים. מעניין, שבמאמר קבלת הנשיאות, באתי לגני תשי"א, הרבי מספר סיפורים כאלה על כל אחד ואחד מרבותינו נשיאנו, בנוגע לאהבת ישראל שלהם.

הסיפור הראשון שמובא שם הוא על אדמו"ר הזקן, שפעם אחת, בעיצומה של תפילת יום הכיפורים, הפסיק את תפילתו, פשט את טליתו והלך לביתה של יולדת בקצה העיירה שנשארה שם לבדה, בשעה שכל בני הבית הלכו לבית הכנסת להתפלל. אדמו"ר הזקן בא לביתה ובישל בעצמו דבר מאכל בעבורה, להחיות את נפשה.

הרבי סיפר פעם סיפור זה¹, ועורר על הפלא שבדבר: העובדה שאדמו"ר הזקן דאג לה לאוכל, אין זה פלא כליכך, שהרי זהו הדין בשעת פיקוח נפש; השאלה היא כיצד בכלל ידע שהיא זקוקה לכך? הלוא מדובר על אדמו"ר הזקן, באמצע עבודת התפילה שלו, שהייתה כמובן בתכלית העילוי, וזה גופא בתפילת היום הקדוש! ותוך כדי עיסוקו בעבודה נעלית כליכך, חש והרגיש שבקצה העיירה יש יולדת הנזקקת לעזרה!

בדומה לזה הוא הסיפור שסיפר הרבי על אדמו"ר האמצעי, שפעם אחת נכנס אליו אברך ל'יחידות' והתאונן לפניו על עניינים שאברכים מתאוננים עליהם. אדמו"ר האמצעי גילה לאברך את זרועו ואמר לו: "הלוא תראה שצפד עורי על עצמי, וכל זה הוא מהחטאת נעורים שלך!".

1. ראה שיחת י"ט כסלו תשמ"ה.

והרבי הסביר: ידוע ומובן גודל הפלאת ורוממות אדמו"ר האמצעי בכלל, ובפרט מאלו השייכים לעניינים כאלו; ובכל זאת ההתקשרות שלו גם עם אנשים כאלה הייתה חזקה כל-כך, עד שהבעיות הרוחניות שלהם פעלו עליו חלישות הבריאות - צפד עורו על עצמו!

סיפורים אלה ממחישים כיצד רבותינו נשיאינו מרגישים את 'איברי' הגוף, ומקושרים לכל יהודי באשר הוא.

ה'מנהיג הרוחני' של יהודי טסמניה

בהקשר זה יש סיפור מופלא על הרבי ששמעתי מבעלי המעשה עצמם, בעת שהתארחו בביתי לפני שנים רבות. אמנם על הרבי יש אין ספור סיפורים, שאירעו עם אלפי אנשים החיים איתנו, אך בכל זאת נדמה לי שהסיפור הזה מבטא באופן מיוחד את הקשר העמוק של הרבי לכל אחד מאנשי הדור, ועד שניתן לחוש ולהרגיש זאת בגלוי ממש.

מדובר במשפחת הסופר, שלפני עשרות שנים התגוררה באחד מקיבוצי השומר הצעיר בארץ הקודש. אב המשפחה, מיכאל, היה פרופסור לסטטיסטיקה, והוא ואשתו החליטו לעזוב את הארץ ועברו לטסמניה, אי בדרום-מזרח אוסטרליה. בטסמניה חיו באותה תקופה כשלושים משפחות יהודיות, שאף אחת מהן לא הייתה שומרת מצוות, אך בכל זאת הם שמרו על חיי קהילה ונהגו להתפלל בבית הכנסת בשבתות וחגים. לקהילה כמובן לא היה רב, והחזן שידע לקרוא את התפילה ולקרוא בתורה, מילא את תפקיד מנהיג הקהילה.

מיכאל ואשתו לא היו מעורים בחיי הקהילה. שניהם היו עסוקים בעבודתם ובלימודיהם באוניברסיטה. יום אחד ביקשו אנשי הקהילה לשוחח עם מיכאל. הם הודיעו לו שהחזן שהיה להם עזב את המקום, והם החליטו שמיכאל הוא המתאים למלא את מקומו... כששאל אותם למה הם חושבים שהוא המתאים לכך, כשאין הוא נוהג להתפלל בבית הכנסת, השיבו לו שהוא היחיד שיודע לקרוא עברית כראוי...

מיכאל הופתע מאוד. לא היה לו שום קשר עם חיים דתיים ועם בית כנסת. הוא טען שאין הוא מכיר כלל את התחום הזה. אך הם לא ויתרו. הם טענו שמבחינתם לא חשוב כלל אורח החיים שלו ושל אשתו; העיקר שיודע להמשיך לנהל את

חיי הקהילה כמו שהיה עד עתה. הם הפצירו בו שוב ושוב, ומיכאל לא היה יכול לסרב ונענה. הוא לא ראה בכך פעילות דתית, אלא עזרה חברתית לקהילה.

חזרת הש"ץ בערבית

לפועל, הוא התחיל לשמש כחזן ובעל קורא, ואט־אט הוא ואשתו נכנסו יותר ויותר לנושא. תוך כדי התהליך החלו לעלות בהם מחשבות באשר לעתיד ילדיהם, מול סכנת ההתבוללות. הם הגיעו למסקנה שכדי למנוע סכנה זאת כדאי להם לשמור קצת מצוות, דבר שיבדיל את הילדים שלהם מילדים גויים. אך מאחר שלא היו בסביבתם יהודים שומרי מצוות, והם עצמם לא ידעו איך עושים זאת, התחילו לקיים כמה מצוות שהכירו, כמו הדלקת נרות שבת, קידוש, שמירת שבת, ככל שידעו מה לעשות, וכיוצא בזה.

אבל עם הזמן חשו רצון גובר והולך לדעת יותר על משמעות המצוות ואיך מקיימים אותן, ובכלל - חיפשו ללמוד קצת יותר על היהדות. אבל לא היה להם ממי ללמוד. בכל האזור לא היה אל מי לפנות בנושאים אלה, וגם ספרים לא היו בנמצא. הם הרגישו מצוקה ממשית. בליבם היה רצון חזק ללמוד ולהעמיק, בלי שתהיה להם היכולת לעשות זאת.

מיכאל סיפר לי נקודה אחת הממחישה את גודל העם־ארצות ששררה אצלם. פעם ביקר בבית הכנסת יהודי שידע קצת יותר מהם, והוא העיר להם שבתפילת ערבית אין עושים חזרת הש"ץ...

וכך סיפרה גב' הסופר: "יום אחד, פשוט התפללתי לה' מעומק לבי. פניתי אל הקב"ה במחשבתי: 'ריבונו של עולם, רצוננו לשמור את התורה שלך, אבל איננו יודעים איך. אנא עזור לנו'."

לזכור את הקהילות הקטנות

"זמן מה אחר־כך" - סיפר מיכאל - "הופיע בבית הכנסת יהודי עטור זקן ולבוש כרב. ניגשתי אליו בשמחה רבה, שאלתי אותו שאלות רבות וביררתי אצלו דברים רבים שרציתי לברר. אחר־כך הזמנתי אותו לביתי, והוא ענה בסבלנות על כל שאלותינו והדריך אותנו בשמירת המצוות.

"היהודי הזה היה הרב חיים גוטניק, רב קהילת חב"ד במלבורן. עם הזמן הקשר בינינו התהדק, ואט־אט התחלנו לשמור יותר ויותר מצוות, והתקרבו לדרך התורה. בהמשך עברנו לגור במלבורן, ואז כמובן הכול נעשה קל ופשוט יותר. הפכנו להיות חלק מקהילה דתית ממש.

"עד המעבר למלבורן לא ידענו כלל מה הביא את הרב גוטניק לבקר בטסמניה. יום אחד הבת שלנו נפגשה עם בתו של הרב גוטניק, והן שוחחו ביניהן. בין השאר בתי סיפרה לה שקודם לכן גרנו בטסמניה. כאשר בתו של הרב גוטניק שמעה זאת, אמרה שיש לה סיפור מדהים בקשר לטסמניה.

"היא סיפרה שלפני כמה שנים אביה קיבל מכתב מהרבי, ובו עורר על כך שמרוב עיסוקם של הרבנים עם בני קהילתם, צורכי היהודים בעיירות הקטנות נזנחים, והיה מן הראוי שהרבנים ישימו על ליבם לעזור גם לקהילות אלה. במכתב ציין הרבי את טסמניה כעיר שהיה מן הראוי לבקר שם. הרב גוטניק, כחסיד של הרבי שאינו יודע חכמות, מילא מייד את ההוראה ונסע לטסמניה. כך הגיע לבית כנסת של קהילה קטנה ונדחת, ושם פגש משפחה שחיפשה יהדות ובמשך הזמן בני המשפחה חזרו בתשובה."

כך נודע למשפחת הסופר מה הייתה הסיבה שהרב גוטניק הופיע אצלם סתם כך. דומני שעיקרו של ספור זה הוא לא ה'מופת', שהרבי ידע ברוח הקודש את מחשבותיהם וצורכיהם של אותם יהודים המתגוררים בטסמניה הרחוקה. עיקר העניין הוא זה שהרבי הרגיש את החסר שלהם. יושב יהודי במרחק אלפי קילומטרים ומרגיש את הצימאון הרוחני, את המצוקה הקשה, של יהודים שמעולם לא שמעו עליו וכמעט אינם יודעים דבר על יהדותם.

זה עניינו של ראש־בני־ישראל, נשיא הדור. כל עניינו הוא - להיות רועה ישראל. נשמתו היא 'נשמה כללית', שעניינה להיות ה'ראש' של האיברים הפרטיים. לכן הוא מרגיש את מה שחסר לאיברים, משפיע להם חיות אלוקית ומשתדל בכל יכולתו לעזור להם בגשמיות וברוחניות.

אהבת ישראל בלתי מוגבלת

שמעתי מכמה וכמה יהודים, הן מאנ"ש והן מחוץ לאנ"ש, הן דתיים והן שאינם דתיים, שבעת היותם ב'יחידות' אצל הרבי, הרגישו בבהירות שכל מה שמעסיק את הרבי באותו זמן הוא - היהודי שנמצא עכשיו לפניו, עם בעיותיו, מצוקותיו ובקשותיו. מעבר לזה - שום דבר אחר לא קיים.

אין צורך להכביר מילים על גודל הטרדות שהעסיקו את הרבי. כמות המכתבים העצומה שקיבל בכל יום מכל העולם; דיווחים כלליים ופרטיים; כל צרות הפרט והכלל העסיקו אותו. ואף-על-פי-כן, בדקות הספורות שבהן נמצא יהודי כלשהו, יהיה מי שיהיה, בתוך החדר - אין לו שום בעיות אחרות, לא פרטיות ולא כלליות. יש רק את היהודי שלפניו ומה שמעיק על ליבו! כל מי שדיברתי איתו על כך סיפר שהתחושה הייתה, שבשעת ה'יחידות' הרבי כליכולו נמצא עימו. כל כוחותיו, הגלויים והנעלמים, היו אך ורק איתו.

אנשים הרגישו כך מפני שזו האמת. באותם רגעים לא הייתה אצל הרבי תפיסת מקום לכולם. אפילו הנקודה הכללית ועיקרית שהייתה מורגשת אצל הרבי כל העת - להשלים את הכוונה של 'דירה בתחתונים' ולהביא את משיח - גם זה לא היה מורגש אז. ההרגשה הייתה שיש דבר אחד בלבד - היהודי הזה ובעיותיו; כאב המתמסר לגמרי אל בנו יחידו.

כאן אל בנו

דבר זה נובע מכך שאצל הרבי האירה והורגשה בגלוי האהבה העצומה של הקב"ה לבני ישראל. רבי הוא 'מוצע המחבר', ומרוב ביטולו אל הקב"ה והתאחדותו עמו, הוא 'מייצג' אותו כביכול בעולם.

ראש בני ישראל :

הקשר והאהבה של הקב"ה אל כל יהודי בפרט הוא כמו הקשר של אב עם בנו יחידו. כשם שהאב אוהב, מחבב ומייקר את בנו יחידו מעומק ליבו, משגיח עליו בהשגחה פרטית ומעוניין ומשתדל בכל כוחו להיטיב עימו, כך, ויותר מכך, אוהב הקב"ה כל יהודי, מעוניין בטובתו ומקשיב לתפילתו.

האהבה העצומה הזאת לכל יהודי בפרט הייתה מורגשת אצל הרבי בגלוי ממש. היה ניתן להבחין בעיניים וברגש שבלב כיצד הרבי מתייחס לכלל יהודי, בלי כל הבדל לאיזו קהילה הוא משתייך ומהי דרגתו הרוחנית, כאל בנו יחידו. דבר זה נובע מכך שאצל 'ראש בני ישראל', ב'מוח' של ה'ציור קומה' הכללי של עם ישראל, מורגשים הדברים כפי שהם למעלה, אצל ה'אב' עצמו.

על-פי שכל אי-אפשר להבין כיצד אדם אחד מסוגל לתת את כל-כולו לכל יהודי בפרט. נפש האדם מוגבלת, ואי-אפשר שתופנה במאה אחוז לאנשים רבים כל-יחד. זה נובע אך ורק מפני שמאירה אצלו האהבת ישראל הבלתי-מוגבלת כפי שהיא אצל הקב"ה.

ודבר זה נוגע לכל אחד מהחסידים. המשמעות של 'התקשרות' היא בראש ובראשונה - הרגשת קשר נפשי לאדם שאליו קשורים. הרגשה זו כלפי הרבי מתעוררת ומתחזקת כאשר מסתכלים ומתבוננים באהבה של הרבי כלפנו, כלפי כל יהודי בפרט, ועל-ידי התפילה וכתיבת פ"נ על הציון של הרבי.

כשיש ליהודי מועקה פנימית, בגשמיות או ברוחניות, והוא נכנס לאוהל ושוטח את רחשי לבו ומבקש "אנא לעורר רחמים..." מתוך ידיעה ברורה ואמיתית שהרבי אכן מקשיב לבקשותיו ומתעניין ומשתדל ככל יכולתו למען טובתו הגשמית והרוחנית וכל עוד לא נתמלאה בקשתו הרבי עצמו מצטער מכך - דבר זה מעורר קשר נפשי ופנימי בין החסיד אל הרבי. הוא מתחיל להרגיש שהוא כמו בן יחיד שבא אל אביו שאוהבו אהבת נפש.

ר' שמואל בכה כי הרבי בכה

כאשר יש תחושה של קשר נפשי אמיתי אל הרבי, ממילא נמנעים מלעשות כל דבר שעלול לגרום צער ועוגמת נפש לרבי או דברים הגורמים מצב שהוא הפך כבודו. כאשר יש לאדם ידיד קרוב, תחושת הקרבה גורמת רצון לכבד ולגרום נחת רוח לידיד. ידיד אמיתי אינו יכול לסבול דבר שגורם צער או היפך הכבוד לידידו.

ר' שמואל גוראריה היה מקושר מאוד לרבי הרש"ב ואחריו לרבי הרי"צ. מסופר עליו שהיה בוכה מאוד קודם התקיעות בראש השנה. אמנם היו הרבה חסידים שבכו בשעה מיוחדת זו, אבל חסידים אמרו, שכולם בוכים בגלל ראש השנה ואילו ר' שמואל בוכה כי הרבי בוכה.

מספרים, שפעם אחת הרבי הרש"ב הזמין כמה גבירים - ובהם ר' שמואל - לאסיפה, כדי לגייס כסף לענייני מסוים. ר' שמואל איחר קצת, ומכיוון שלא הייתה לו העזה לדפוק בדלת ולהיכנס באמצע, האזין לדברים מאחורי הדלת. הוא שמע כי הגבירים מתווכחים עם הרבי על הסכום שנדרש לאותו עניין - הרבי דרש סכום גבוה בעוד הם רצו לתת סכום נמוך יותר, שכן על-פי דעתם אין צורך בסכום גבוה כל-כך בעבור העניין המדובר. ר' שמואל לא היה יכול לסבול זאת. אתה רוצה לתת - תן, אינך רוצה - אל תיתן; אבל מה זה שמתווכחים עם הרבי?!

העדר הכבוד הראוי כלפי הרבי הפריע לו מאוד, והוא הלך מיד אל הרבי הרי"צ, שישב בחדר סמוך באותו מלון שבו התקיימה האסיפה, ואמר לו שיאמר לאביו, שיש מישהו שמתחייב לשלם את כל הסכום. אבל הוא התנה זאת בכך שהאסיפה תתבטל מייד, וגם - שהרבי הרש"ב לא יידע מי נותן את הסכום. הרבי היה מודע למצבו של ר' שמואל באותה תקופה, שלא הייתה זוהרת מבחינה כלכלית, ואם ישמע שהוא הנדבן, יצטער על כך.

סיפור זה ממחיש רגש אמיתי ועמוק של קרבה שחסיד חש כלפי הרבי. נגרם לו צער מכך שהרבי מצטער, והוא היה מוכן להיכנס לקשיים כלכליים ובלבד למנוע מהרבי להצטער. ואת זה עצמו הוא רצה להעלים מהרבי - שוב כדי שלא לגרום לו צער ועוגמת נפש!

משמעות עניין זה כלפינו - כאשר יש תחושה אמיתית של קירוב, אזי חושבים אליבא דאמת מה גורם לרבי נחת רוח ומה להפך; מה מכבד את הרבי ומה להפך; וממילא עושים מה שמועיל ונמנעים ממה שמזיק.

כמה דמעות הוריד אנא בעבורך?

בתקופה האחרונה לנשיאותו של הרבי הרש"ב היה יהודי שגר בשכנות לרבי, שהייתה לו ירידה בענייני תורה ומצוות. לאחר זמן, בזמן נשיאותו של הרבי

ראש בני ישראל :

הריי"צ, שאל אותו הרבי אם הוא זוכר "וויפל טרערען [=כמה דמעות] הוריד אבא בעבורך לפני התקיעות בראש השנה?"

מה שעורר את אותו יהודי לתשובה הוא - "כמה דמעות הוריד אבא בעבורך", באופן פרטי; הקשר האישי העמוק של הרבי אליו.

מי שנכח בשעת התקיעות אצל הרבי ראה כמה דמעות זלגו מעיניו באותן דקות. הרבי מן הסתם היה עסוק בזמן מיוחד זה בעניינים העומדים ברומו של עולם - 'בניין המלכות', המצב הכללי של בני ישראל, ביאת המשיח וכו' - אבל עם זה, ברור בוודאות גמורה שהדמעות נשפכו גם על העניינים הפרטיים של כל יהודי ויהודי, כבן יחיד לאביו. על הבימה הונחו שקים גדולים של פ"נים ובהם בקשותיהם הפרטיות של אלפי-אלפי יהודים.

נותן הכול לכל אחד

בשנים האחרונות המזכירות של הרבי הייתה מארגנת מזמן לזמן, במסגרת מעמד חלוקת הדולרים, קבוצות של חתנים, כלות או נערי בר-מצווה וכיוצא בזה, שיעברו יחד לפני הרבי, והרבי היה מחלק לכל אחד מהם באופן אישי דולר לברכה והצלחה.

סיפר לי יהודי, שאני מכירו היטב וסומך על דבריו, שפעם אחת, כשאחת מקבוצות החתנים עברה לפני הרבי, שמע איך אחרי נתינת הדולר לאחד החתנים וברכת ברכה והצלחה, שאל הרבי את החתן: "דו האָסט שוין באַקומען דעם בריוו? איך האָב שוין גע'חתמ'ט" ... [=כבר קיבלת את המכתב? אני כבר חתמתי...]. מדובר היה במכתב הברכה שהרבי נהג לשלוח לחתנים לקראת חתונתם.

היהודי שסיפר לי זאת הסתקן מאוד להבין את פשר השאלה שהרבי שאל את החתן. הלוא קודם החתן הזה עברו לפני הרבי יותר מעשרים חתנים, ולאיש מהם לא הזכיר הרבי מאומה על המכתב, ורק לאותו בחור אמר הרבי כנ"ל.

הוא בדק את העניין והתברר לו כי כמה ימים קודם לכן ישבו יחד כמה חתנים ודיברו ביניהם על מכתב הברכה של הרבי לחתונה. בדרך כלל המכתב היה זהה אצל כולם. מפאת העומס הרב נקבע נוסח אחיד, ובו הרבי מברך כל חתן וכלה לקראת חתונתם. המזכירות הייתה מכינה לכל חתן מכתב כזה, עם שמו האישי, והרבי היה חותם בתחתית המכתב.

הבחורים דיברו על הנושא וכמה מהם אמרו, שלמרות שזה מכתב בעל נוסח אחיד, הרי כאשר הרבי חותם עליו, הוא מכניס בזה את כל עצמיותו ומעניק את הברכה המפורטת במכתב לחתן זה באופן אישי. ככל שמדובר באדם פנימי יותר, הרי גם אותם דברים שנראים כחיצוניים - נעשים מתוך פנימיות נפשו. על-אחת-כמה-וכמה יהודי צדיק, שבכל פרט מפעולותיו הוא מכניס את כל עצמיותו ממש.

אבל היו כמה מהבחורים שטענו שהרבי עובר על המכתבים מהר מאוד, בלי להתייחס לדבר בכל תשומת ליבו. והיה גם בחור שהרחיק לכת וטען, שקשה לו להאמין שעם כל טרדותיו הרבות של הרבי הוא בכלל בודק את שמו של החתן המופיע על כל אחד מהמכתבים. לדעתו, אמר, הרבי פשוט חותם על המכתב ומיידי ממשיך הלאה למכתב הבא.

לבחור הזה הרבי פנה ואמר: "קיבלת את המכתב? אני כבר חתמתי...!".

מכניס את פנימיות נפשו

סיפור זה, כאמור, שמעתי מאותו יהודי שראה את המעשה ובדק את העניין.

כעבור זמן השתתפתי בהתוועדות חסידיית במקום כלשהו וסיפרתי את הסיפור הנ"ל. והוספתי, שהיהודי שסיפר לי זאת מוכר לי כאדם אמין, שאינו מגזים ומשנה בדיבורו, ולהערכתו הסיפור נכון ואמיתי.

לאחר ההתוועדות ניגש אלי אחד המשתתפים ואמר לי: "אתה יודע שהסיפור אמיתי מכיוון ששמעת אותו מאדם שהוא אמין בעיניך, אבל אני יודע בוודאות גמורה שהמעשה נכון. אני אותו החתן... כיום אני מבין יותר, ולא אחזור על דברי השטות שדיברתי".

רואים בסיפור זה באיזו רצינות הרבי התייחס לכל יהודי, ואיך השקיע את כל פנימיות נפשו בהעניקו ברכה, אפילו ברכה סטנדרטית לכאורה, לכל אדם בפרט.

אך רואים בסיפור זה פרט נוסף: לא רק שהרבי האציל מברכותיו גם לבחור כזה, הן בחתימת המכתב והן בעוברו לקבל את הדולר מידי הרבי, אלא יותר מזה: הרבי אף דאג שיהיה לו קצת יותר דעת להתרומם ולהבין נכון במה מדובר!